

munkásképző Iskolában kezdte meg a működését a Buddhista Egyház Kis Tigris Gimnáziuma, és most is itt van a központja. Itt béreltek tantermeket. Közben rájöttek, hogy sokan csak akkor képesek gimnáziumba járni, ha az iskola helyben van. Különösen igaz ez az olyan településen, mint amilyen Gilvánfa vagy Alsószentmárton, ahol a lakosság zöme cigány, vagy *Pettenden*, ahol csaknem mindenki az.

Általában nagyon szegény, nyomorúságos körülmények kö-

Ahol tantárgy helyett a diákokat tanítják

Nagy épületre számítottam, amolyan tudást sugárzó, komoly gimnáziumra a csaknem ezer, kizárólag cigány lakosú Gilvánfán, azonban csak egyetlen, szobányi helyiségből álló, lapos tetejű építmény fogadott. Ez a Buddhista Egyház által fenntartott baranyai Kis Tigris gimnáziumok egyike, melynek templom melletti nagyobb épülete még nem készült el. (A másik két gimnázium Alsószentmártonban, illetve Pettenden működik.) Nincsenek padok, csak néhány szék, a falhoz simuló, hosszú asztalon pedig könyvek, füzetek és egy számítógép.

Kint szakad a májusi eső, bent zenei szakkört tart *Sarlós Gábor* oktató három húsz év körüli cigány fiatalnak. Ez a délelőtti program, a tanítás délután kezdődik. Amíg a „becsöngetésre” várunk, *Sarlós Gábor* megosztja velem legnagyobb gondját: a gimnáziumnak csupán egy gitárja és hét zenélni akaró növendéke van. Saját hangszerre – a legolcsóbb gitár is 15–20 ezer forint – egyiküknek se futja. Ilyen helyzetben nehézkes a hangszeres képzés, a szolfézs pedig nem köti le őket. Kiderül az is, hogy az iskolai gitár általában a legígéretesebb tehetség, *Orsós Gábor* kezében van. Most is ő pengeti.

– Hány év gyakorlás, tanulás után kerülhetsz be valamelyik együttesbe, esetleg alakíthatsz zenekart?

– Kemény gyakorlással is legalább három év kell hozzá. Sajnos nincs saját gitár-

rom. Öt testvérem van, hat osztályt végzett szüleim nem dolgoznak, otthoni segítségre nem számíthatok.

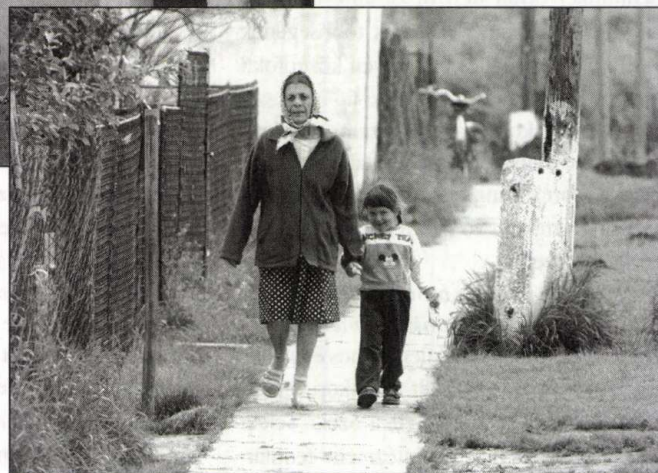
– Hogyan kerültél ebbe a gimnáziumba?

– Tavaly végeztem el a nyolc osztályt, és ismerősöm, *Derdák Tibor* ajánlotta. Naponta jövök *Szalántáról*, ahol lakom, de az útköltséget az iskola fizeti, ebédet, tanszerket is ingyen kapok, a tanárok pedig nagyon emberségesek, jól tanítanak. Történelemből javítanom kellene, de a többi tantárgyból jól állok. Egy tanév után érzem, hogy le fogok érettségizni.

– Utána?

– Családlátogatóként szeretném elősegíteni, hogy minél több cigány fiatal jusson be érettségit adó középiskolába, elsősorban persze a Kis Tigrisbe.

Eredetileg a sellyei *Mezőgazdasági Szak-*

zött élő emberekről van szó, akiknek nincs pénzük naponta utazni a távolabbi iskolába. Belátható az is, hogy egy bár csak húszéves, de háromgyerekes fiatalasszony nem lakhat kollégiumban például Pécsen csak azért, hogy érettségizzen. Viszont három gyerek mellett is el tud menni a helyi gimnáziumba, ha nem is mindennap. Azt mondja *Derdák Tibor*, a Kis Tigris Gimnázium igazgatóhelyettese, hogy nem tesznek különbséget nappali és esti oktatás között. A 18–20 évesek együtt tanulnak a 30–40 évesekkel. Az oktatási program gerince megegyezik a budapesti *Belvárosi Tanodáéval*. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a diák minden félévben kiválasztja, mely tantárgyakat akarja tanulni, melyeket nem. Nyilván azt veszi előre, amellyel könnyebben boldogul, sikerekhez jut, de a többiből is vizsgáznia kell, legfeljebb később, amikor már a sikerek hatására könnyebben, szívesebben tanul. Ennélfogva nem biztos, hogy mindenki négy év után érettségizik. Van mód a halasztásra, ám előírják, hogy évente hány vizsgát kell letenni a továbbhaladáshoz.

Derdák Tibor a gimnazistákkal

tantárgyat, hanem a diákot tanítják. Felmérik, mely tantárgyból milyen szinten vannak a fiatalok, kinek hol bicsklott meg a tanulása, és ehhez igazítják a tananyagot, a tanítási módszert. Soha nem haladnak tovább, amíg a diák nem tudja biztosan a már tanítottakat.

- Szinte semmi kötöttség. Ez nem nehezíti a tanár munkáját?

- Kétségtelenül nehezebbek a tanítási feltételek, körülmények, mint általában a gimnáziumokban. A fiatalabb diákok a sok utazásra hivatkozva hiányoznak, az idősebbek pedig családi kötöttségekre hivatkozva nem jönnek el minden órára. Erre azonban fel vannak készülve tanáraink, és rendhagyó pedagógiai rendszerünk számol vele.

- A családi háttér?

- Jobb és nehezebb helyzetű családok egyaránt vannak, ám eddig egyik se szervez-

Előtérben az épület, ahol a tanítás folyik

Szeptembertől itt tanulnak a gimnazisták

Engem leginkább a görög városállamokban kialakult szabad iskolák oktatására emlékeztem az itteni. Bárki benézhet a „tante-rembe”, meghallgathat egy órát, és ha tetszett, amit látott, beiratkozhat. Van, aki le- vagy kimarad, de melyik iskolában nincs ilyen? Egyébként ha valaki azért hiányzik gyakrabban, mert beteg a gyereke, vagy az erdőre kellett menni fáért, pótolhatja az elmulasztottakat, nem zárják ki az iskolából. Sajátos a program és a tanítványok sem átlagosak.

- Honnan szereznek megfelelő tanárokat? – Derdák Tibort kérdezem.

- A selyei szakmunkásképzőből, a Tan Kapuja Buddhista Főiskoláról és Pécsről sikerült olyan tanárokat idehívni, akik nem a

Patkó János és felesége

te úgy az életét, hogy a cél a gyerek egyetemi diplomához juttatása, orvosná, jogászá taníttatása lett volna. Szegregált közösségről van szó, melyben se a család, se a rokonság nem tűzött ki ilyen célt. Legfeljebb a tanári pályát voltak képesek elképzelni a gyerekek, ugyanis a tanárral közvetlen kapcsolatban vannak, vele gyakran találkoznak, van személyes élményük a munkájáról.

Időközben kisütött a nap, és elkezdődött a tanítás. Angolóra van, pontosabban szótanulás, jelentéstani magyarázattal. A tanárom türelmes, gyakran dicsér, és az sem zavarja, hogy néhány falubeli be-bekukkant a terembe a nyitott ajtón. Nem gond továbbá, hogy az egyik férfit kihívom rövid beszélgetésre. *Patkó János* a feleségével együtt járja a 9. osz-

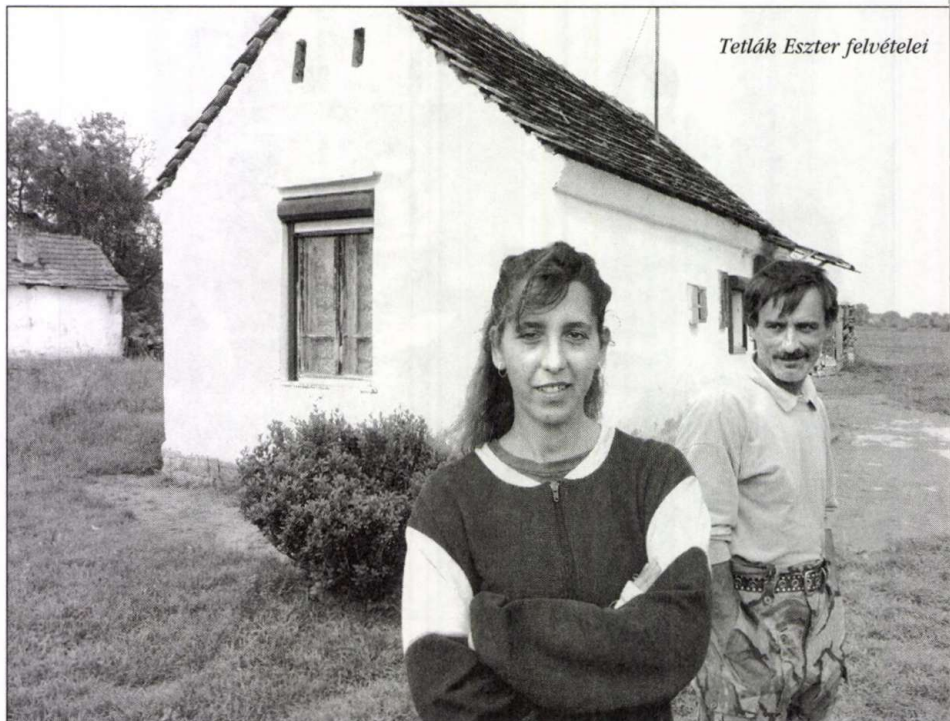
tályt, az iskola mellett lakik, és munkája is van, a gimnázium ügyintézője. A 29 éves mezőgazdasági gépszerelő szakmunkás szeretett volna érettségizni a szakma kitanulása után, ám jött a házasság és a három gyerek. Úgy lát-szott, kimarad az életéből az érettségi, de tavaly szeptemberben megnyílt a Kis Tigris Gimnázium. Beiratkozott a feleségével együtt.

– A gyerekek iskolában, óvodában; megtehetjük, hogy *mind a ketten tanulunk*. Itt nem is nehéz tanulni, ha az ember akar, mert jók a tanárok, nem csak magyaráznak, meg is tanítják, amit kell. Van a faluban, aki azt hiszi, a tudás fáj, azért nem jön iskolába. Sajnálom. Tudom, hogy a gyerekeim már könnyebben szerzik meg az érettségit, mint én, de példát mutatunk nekik.

– **Meddig akar tanulni?**

– Érettségi után szeretnék főiskolára menni.

Hiányzik az órától a kétgyerekes *Bogdánné Kiss Aranka*. Háza udvarán dolgozik a férjével. A jó tanuló Aranka nyolcadik után ápolónőnek készült, de a sors közbeszólt, édesapja, édesanyja meghalt, és a 19 évesen árván maradt leány férjhez ment. Most, közeledve a harminchoz: *gimnazista*.

Tetlák Eszter felvételei

Bogdánné Kiss Aranka a férjével

– Megélhetést adó szakmát szeretnék. Már nem az ápolónői munka érdekel, hanem a számítógép. Sajnos nincs pénzünk, hogy vegyünk magunknak, az iskolaihoz pedig ritkán lehet hozzáférni.

tanulni, mert a diplomások jobban keresnek, megint másokat a szüleik kényszerítenek rá, illetve társadalmi felemelkedést várnak a tanulástól. Hozzáteszem, Alsószentmártonban inkább férfiak, férfiek járnak a gimnáziumba, Gilvánfán pedig inkább fiatalabb férfiak és főként asszonyok. Fontos lenne, hogy mindenki kapjon ösztöndíjat a tanulók közül. Jobban éreznék, hogy megéri tanulni.

Megélénkült a gilvánfai cigánytelep. Víz vezetnek az utcába hamarosan, ezért

Nincs könnyű helyzetben a Kis Tigris Gimnázium tanára. Utazhat Gilvánfáról Alsószentmártonba, onnan Pettendre vagy Selylyére, esetleg Pécsre. *Takács László* történelem–német szakos tanár pedig Budapestre, hiszen a Tan Kapuja Buddhista Főiskolán is tanít. Mégse panaszskodik. Sőt, annyira tetszik neki a feladat, hogy hamarosan Gilvánfára költözik, hogy tanítási időn kívül is többet lehessen együtt a tanítványaival. Állítja, ez a legjobb módja a tudásbéli különbségek kiegyenlítésének. A minél több egyéni foglalkozás, beszélgetés. Mellesleg a tanórán is külön, személyre szabott feladatokat ad a diákoknak. Mint elmondja, diákjai között van, aki két hónap után mehetne érettségire történelemből, és van, aki a térképen nem tudja megkülönböztetni a tengert a szárazföldtől, meg olyan is, aki még nem döntötte el, hogy ez az egész egy jó buli, vagy valóban iskola.

– **Mi ösztönzi őket a tanulásra?**

– Alsószentmártonban osztályfőnöki órán rákérdeztem. Egyesek valóban érdeklődnek a tanulás iránt, mások azért akarnak

Takács László

– Szeptember óta okosabbnak érzem magam, és a matekot, amit régen utáltam, most szeretem. Jó a tanár. Legjobb mégis történelemből vagyok. Tudja, van, aki nevet rajtam, amikor könyvvel, ceruzával a kezemben lát, de nem érdekel. Érzem, hogy jól tesz a tanulás. Közé van ahhoz is, hogy nem lesz több gyerekünk, ebben megállapodtunk alkalmi munkás, 17 500 forint segélyből élő férjemmel.

– **Csak a tudás miatt iratkozott be a gimnáziumba?**

közmunkások tisztítják a betonút két szélét. Amikor meglátnak, rádőlnek a kapára, és kérdezik Derdák Tibort, mikor lesz falugyűlés, mert az iskolai számítógép használatának rendjével nincsenek megbékélve.

– A pécsi Gandhi Gimnázium és a mánfai Martineum nem pótolhatja a Kis Tigrist. – Valóban kifejezetten a roma oktatás céljára nyitották meg ezt a két intézményt – mondja Derdák Tibor –, azonban nem tudják beiskolázni az alsószentmártoni, a gilvánfai, a pettendi fiatalokat és idősebbeket. Viszont például a Gandhi Gimnázium azzal segíti a Kis Tigris idősebb tanulóit, hogy felveszi őket levezető tagozatra, miközben hozzánk is bejárnak az órákra. Szegregált közösség van tehát ezekben a falvakban, de oktatásukon nem szegregált módon akarunk segíteni.

– **Roppant mostoha körülmények között dolgoznak. Nincsenek támogatóik?**

– Legfőbb támogatónk a Buddhista Egyház, és sokat jelent az állami normatíva. Köszönet a Budai Német Evangélikus Gyülekezetnek, amely a pénzen kívül a többi közt azzal is támogat, hogy személyes barátságok kialakítását szorgalmazza az itteniek budapesti látogatásának megszervezésével. A Református Egyház Cigány Missziója nyári tábor rendez Gilvánfán, és más módon is segít bennünket. Végül támogatóink közül meg kell említenem a budapesti értelmiségiek egy csoportját, a Raiffeisen Bankot, illetve annak igazgatóját, *Felcsuti Pétert*, aki saját zsebből is sokat áldoz a Kis Tigris Gimnázium fejlesztésére.

NOVÁK GÁBOR

Amrita Tanoda

Tizenegy esztendeje az *Amrita Egyesület* azzal a céllal alakult meg Pécsen, hogy elősegítse a roma gyerekek érettségit adó középiskolai továbbtanulását. Az egyesület a város központi helyén, a vasút- és az autóbusszállomástól száz méterre, egy hosszú épület udvarra nyúló részén kapott otthont.

Éppen felújítják a tetőszerkezetet, festik a falakat, építik ki a különböző vezetékeket. Nagy a felfordulás, de a munka nem szünetelhet, a zsúfolt irodában, a számítógépnél találok *Orsós Annát*, az egyesület titkárát, a tanoda projektmenedzserét.

– **Egyesület vagy tanoda?**

– Voltaképpen tanodaként működik itt az egyesület. Ez azt jelenti, hogy választási lehetőségeket kínálunk azoknak a cigány diákoknak, akik érettségit adó középiskolában szeretnék folytatni a tanulmányaikat. Rendszeresen tartunk úgynevezett pályaválasztási klubnapot, ahová elhívjuk a 7. és 8. osztályos cigány fiatalokat, akiknek az érettségit adó középiskolák igazgatói elmondják, milyen az ő iskolájuk, miért éppen hozzájuk érdemes beiratkozni. Legutóbb csak huszonötven jöttek el, igaz, kifejezetten a nyolcadikosoknak szerveztük a klubnapot. Egyébként sok év tapasztalata alapján mondom, hogy nagyon hasznosak és népszerűek ezek a találkozók mind a gyerekek, mind az iskolavezetők számára.

– **Sok esetben a család fogja vissza a cigány fiatal a továbbtanulástól. Mit tudnak tenni ez ellen?**

– Van családlátogató csoportunk, melynek tagjai kapcsolatban vannak a szülőkkel, rokonokkal, az iskolával. Igyekeznek rábreszteni a szülőket a továbbtanulás, az érettségi bizonyítvány megszerzésének fontosságára. Az iskolában arról érdeklődnek, mely tantárgyból kellene segíteni a cigány fiatalnak ahhoz, hogy jó eséllyel felvételizzen a kiszemelt középiskolába, és ott eljusson az érettségiig. Tudjuk, hogy számos területen hátrányban vannak ezek a gyerekek, ezért egyesületünk filmklubot szer-

Orsós Anna

vez nekik, színházba visszük őket, asztalitenisz versenyt tartunk, de lehet itt festeni, rajzolni, zenélni, számítógépezni, és persze sokat beszélgetünk velük.

– **Említette, hogy a tanulásban is melőljük állnak. Hogyan?**

– Ha valaki jobb osztályzatot szeretne valamelyik tantárgyból, hogy biztonságban bejusson a középiskolába, akkor gondoskodunk neki segítő tanárról. Tanév közben sokan járnak ide, hogy egyéni órarendi keretben egészítsék ki az iskolában tanultakat, jobban megértsék a tananyagot. A legtöbben matematikából, fizikából, kémiából, történelemből, magyarból és idegen nyelvből szorulnak egyéni foglalkozásra.

– **Általában nehéz anyagi körülmények között élnek a cigány családok, amelyeknek nagy segítséget jelenthet a tanulmányi ösztöndíj. Élnek ezzel a lehetőséggel?**

– Éppen most szerkesztettünk egy hírlevelet, amelyet eljuttatunk az érintettekhez, ideértve az osztályfőnököket is, hogy tájékozódjanak a pályázati lehetőségekről, megismerjék az ösztöndíjkérelmekhez szükséges papírokat, kitöltésük rendjét. Aki nem boldogul vele, annak mi is szívesen segítünk itt, az Amrita Tanodában.

N. G.

